
Evaluatie 2023 - 2025

Subsidieregeling naamsverandering en wijziging geslachtsregistratie

Subsidieregeling naamsverandering slavernijverleden

INLEIDING

In 2023 besloot de Arnhemse raad om een vergoeding mogelijk te maken voor inwoners die hun geslachtsregistratie willen wijzigen en voor inwoners die om zwaarwegende redenen een achternaam willen veranderen. Eerder riep de raad het college op om inwoners die vanwege een relatie met het slavernijverleden hun naam willen aanpassen, daarbij financieel te ondersteunen.

In oktober en november 2023 zijn daarvoor twee subsidieregelingen vastgesteld:

- Subsidieregeling naamswijziging en wijziging geslachtsregistratie gemeente Arnhem 2023
- Subsidieregeling naamswijziging slavernijverleden gemeente Arnhem 2023

De regelingen voorzien in een vergoeding voor inwoners voor onder andere de aanvraagkosten voor een naamsverandering bij Justis en de kosten voor een deskundigenverklaring. Per persoon kan hiervoor tot € 1.000,- worden toegekend. Daarnaast worden de kosten vergoed voor een vervangend paspoort óf identiteitskaart en, indien in bezit, een rijbewijs.

EVALUATIE

Voor deze evaluatie hebben we gekeken naar kwantitatieve gegevens met betrekking tot de ingediende aanvragen vanaf de start van de regelingen in 2023, tot januari 2026. We hebben inwoners die een aanvraag indienden gevraagd naar hun ervaringen en gekeken naar politieke en juridische ontwikkelingen die relevant zijn voor de subsidieregelingen. Op basis van de uitkomst stellen we een aantal wijzigingen en acties voor.

KWANTITATIEVE GEGEVENS INGEDIENDE AANVRAGEN

Subsidieregeling naamsverandering en wijziging geslachtsregistratie

Aanvragen uitgesplitst naar doel

	2023	2024	2025
Naamsverandering	3	11	8
Geslachtsregistratie m>v of v>m	1	11	13
Geslachtsregistratie naar 'x'	-	4	0
Totaal	4	26	21

Aanvragen uitgesplitst naar resultaat

	2023	2024	2025
Toegekend	3	22	19
Afgewezen	1	2	2
Anders	-	2	-
Toegekend in €	2.809,-	10.933,-	8.029,-

Aanvullende informatie

- In 2024 is één aanvraag buiten behandeling gesteld en op een later moment door dezelfde persoon opnieuw ingediend.

Subsidieregeling naamsverandering slavernijverleden

Aanvragen uitgesplitst naar resultaat

	2023	2024	2025
Toegekend	-	-	1
Afgewezen	-	-	-
Totaal	0	0	1
Toegekend in €	-	-	152,-

Bereik

In 2024 en 2025 zijn bij de gemeente Arnhem resp. 39 en 61 aanvragen ingediend voor het wijzigen van de geslachtsregistratie. Deze aantallen zijn indicatief in relatie tot het bereik van de subsidieregeling. De subsidieaanvraag wordt namelijk niet altijd in hetzelfde jaar ingediend als waarin de geslachtsregistratie is gewijzigd en er is geen termijn waarbinnen de subsidieaanvraag moet worden ingediend.

Het bereik van de regeling met betrekking tot het wijzigen van de achternaam, of een indicatie daarvan, is niet bekend.

ERVARINGEN VAN AANVRAGERS

Bij het indienen van de aanvraag krijgen inwoners de vraag of ze benaderd mogen worden voor onderzoek¹. Met aanvragers die daarbij 'ja' hebben ingevuld, hebben we in het voorjaar van 2025 en begin 2026 telefonisch contact gezocht. Hiervan zijn tien personen bereikt en bereid gevonden om een reactie te geven op hun ervaringen met de regeling. Een van hen is een zorgcoach die drie inwoners heeft ondersteund bij hun aanvraag. Uit hun ervaringen komt het volgende naar voren

Waardering voor de regeling

De regeling wordt positief gewaardeerd. De reacties vallen grotendeels uiteen in twee hoofdredenen, waarvan sommige aanvragers het ene of het andere aspect benoemen en enkele beide.

- symbolische waarde: de regeling wordt ervaren als teken van erkenning en het gevoel gezien te worden, ook als minderheid;
- financieel aspect: de vergoeding werkt drempelverlagend. In sommige gevallen wordt dit als een argument benoemd, waarbij ook wordt aangegeven dat de aanvraag voor een andere achternaam of geslachtsregistratie hoe dan ook zou zijn ingediend. Voor enkele inwoners is de regeling doorslaggevend geweest. Zonder de vergoeding was de kans 'heel klein' dat de gewenste verandering was gerealiseerd. Zij geven aan dat de impact van de vergoeding

¹ Bij deze vraag wordt aangegeven dat de reactie daarop geen invloed heeft op de afhandeling, en het resultaat, van de aanvraag.

daardoor heel groot is. Het heeft hen mogelijk gemaakt om een lange periode af te sluiten waarin ze geconfronteerd werden met een pijnlijke geschiedenis en het heeft bijgedragen aan het gevoel van eigenwaarde.

Door sommige aanvragers wordt ook benoemd dat het jammer is dat het niet landelijk is geregeld en de mogelijkheden voor vergoeding dus per gemeente verschillen.

Aanvraagproces

Het aanvraagproces voor de subsidie wordt door de meeste mensen beoordeeld als neutraal of makkelijk. Uit de reacties blijkt dat de informatie over wat er wel en wat niet vergoed kan worden, duidelijker kan. In de regeling is geen vergoeding voor de wijziging naar 'x' opgenomen. Dit veroorzaakte verwarring. Wanneer iemand vragen stelde per mail of telefonisch, was de beantwoording snel en duidelijk.

Ondersteuning bij traject naamsverandering

De reacties op vragen over ondersteuning bij het traject om naamsverandering aan te vragen, zijn wisselend. Een deel van de aanvragers geeft aan dat het niet nodig was en dat ze goed in staat waren om dit zelf te regelen.

Eén inwoner en de gesproken zorgcoach geven aan dat de begeleiding belangrijk is geweest. Zij benoemen dat de aanvraag voor naamsverandering een ingewikkeld en ook emotioneel en beladen traject is. De begeleiding varieerde in ondersteuning bij het invullen van formulieren tot het begeleiden van het hele traject, tot en met het doorgeven van de naamswijziging bij andere instanties zoals de bank.

Bekendheid van de regeling

De inwoners die hun geslachtsregistratie wijzigden, noemen verschillende kanalen waarlangs zij van de regeling hoorden. Zo noemen zij onder andere zorg- en belangenorganisaties, hun persoonlijke netwerk en online fora met trans personen. Ook de politieke/media-aandacht ten tijde van het instellen van de regeling wordt genoemd.

Bij de vergoeding vanwege naamsverandering wordt het persoonlijke netwerk genoemd, iemand in de directe omgeving die ervan wist. En via contacten in zorg/begeleiding die de regeling kenden en de inwoners erop attendeerden.

Meerdere aanvragers geven aan dat er meer bekendheid aan de regeling gegeven zou mogen worden. Je vindt het niet makkelijk of moet het net treffen met iemand die er op wijst. Een van de personen die werd gesproken, benoemt hierbij dat zelfs binnen de gemeente Arnhem de regeling niet bekend genoeg is. In die casus werd zowel vanuit het Contactcentrum als bij een aanvraag Bijzondere Bijstand aangegeven dat er geen ondersteuningsmogelijkheid is. Door verder zoeken werd alsnog de regeling gevonden.

WETSWIJZIGINGEN

Regeling naamsverandering slavernijverleden

Op 1 juli 2024 is de landelijke 'Regeling naamsverandering slavernijverleden' in werking getreden. Deze regeling voorziet in de naamsverandering voor nazaten van tot slaaf gemaakte personen. Tot dat moment moesten zij bij Justis een naamsverandering aanvragen volgens de algemene procedure en kosten (€ 835,-). Omdat er geen specifieke grond was voor naamsverandering vanwege het

slavernijverleden, werd dit geschaard onder de aanvraagcategorie 'Psychische hinder'. Om dit aan te tonen was een verklaring van een erkend behandelaar nodig.

Onder de huidige landelijke Regeling naamsverandering slavernijverleden is het aanvragen, in ieder geval de eerste vijf jaar, gratis. De aanvrager hoeft geen verklaring van psychische hinder van een erkend behandelaar aan te leveren. Een eigen verklaring is voldoende.

Voor het aannemen van een andere achternaam is in sommige gevallen een instemmingsverklaring, een stamboomoverzicht en een bewijsrechtelijk document, zoals een overlijdensakte of een uittreksel uit het geboorteregister, nodig.

Gevolgen voor subsidieregeling

In de huidige subsidieregeling is de volledige vergoeding opgenomen voor de aanvraagkosten voor Justis. En een vergoeding voor de behandelaar tot een maximum van € 300,-. Deze kosten zijn voor de inwoner met de komst van de landelijk regeling vervallen en daarmee ook niet meer van toepassing.

Het bewijsrechtelijk document voor het aannemen van een andere achternaam is nieuw ten opzichte van de eerdere situatie. Hiervoor vraagt een inwoner een uittreksel of akte op bij een gemeente, waarvoor kosten worden gerekend. Deze kosten worden door het Rijk niet vergoed en zijn op dit moment nog niet opgenomen in de subsidieregeling.

Transgenderwet

In 2021 is een wetsvoorstel ingediend om de Transgenderwet aan te passen. Daarmee zou de deskundigenverklaring niet langer vereist zijn om de geslachtsregistratie in de BRP te wijzigen. En aanpassing naar 'x' mogelijk worden zonder gang naar de rechter. Het aannemen van de wet zou gevolgen hebben voor de vergoedingen die de gemeente Arnhem aan inwoners verstrekt voor het wijzigen van de geslachtsregistratie. Begin juli 2025 heeft het demissionaire kabinet besloten om het wetsvoorstel in te trekken. Vooralsnog gaan we daarom uit van de huidige situatie en vergoedingen.

Wet afbouw interlandelijke adoptie en vereenvoudiging identiteitsherstel

Het demissionaire kabinet heeft in januari 2026 een wetsvoorstel in consultatie gebracht dat adoptie uit het buitenland definitief niet meer toestaat én dat het gemakkelijker maakt voor geadopteerde mensen en anderen om hun identiteit te herstellen en afstammingsinformatie te verkrijgen uit het adoptiedossier.

Onderdeel hiervan is dat een naamswijziging makkelijker en goedkoper wordt. Dat geldt niet alleen voor mensen die zijn geadopteerd, maar voor iedereen die worstelt met een naam die in het verleden aan hun is opgelegd of gegeven. Met de wet kan een inwoner een voor- en achternaam voortaan eenmalig zonder opgaaf van reden wijzigen via de burgerlijke stand van de gemeente.

Gevolgen voor subsidieregeling

Het wetsvoorstel is in consultatie en moet nog worden goedgekeurd door de Eerste en Tweede Kamer. Op dit moment heeft het wetsvoorstel daarom nog geen gevolgen voor de subsidieregeling. Zodra de wet is vastgesteld, zullen er naar verwachting minder of geen kosten meer vergoed hoeven worden voor het wijzigen van de achternaam. Op dat moment zal de subsidieregeling dan ook moeten worden herzien.

UITKOMST EN VERVOLG

Subsidieregeling naamsverandering en wijziging geslachtsregistratie

Vergoeding voor wijzigen geslachtsregistratie voor non-binaire inwoners

De subsidieregeling voorziet niet in een vergoeding voor non-binaire inwoners die hun geslachtsregistratie wijzigen naar 'x'. In 2024 zijn hier vier aanvragen voor binnen gekomen. Deze zijn toegekend op grond van de afwijkingsmogelijkheid in de subsidieregeling (artikel 11). Met het terugtrekken van het voorstel om de Transgenderwet te wijzigen, is er voor deze inwoners voorlopig geen zicht op een makkelijkere en goedkopere procedure om hun geslachtsregistratie te wijzigen. Daarom wordt geadviseerd om dit toe te voegen aan de subsidieregeling. De kosten kunnen per persoon verschillen, afhankelijk van het inkomen van de inwoner (wat bepaalt of er wel of geen recht is op rechtsbijstand) en de advocaatkosten. Andere gemeenten zoals Den Haag en Amsterdam vergoeden de rechtbankkosten tot een vastgesteld maximum. Het advies is om dat voorbeeld te volgen.

Subsidieplafond verlagen

Bij het vaststellen van de subsidieregeling is gerekend op 45 toekenningen en een maximaal toegekend bedrag van € 50.535,- per jaar. Destijds is gekozen voor een ruime raming omdat het een nieuwe regeling betrof en niet goed kon worden voorzien in hoeverre hiervan gebruik zou worden gemaakt. Een krappe raming zou meer druk geven op de doelgroep en dat werd, vanwege de gevoeligheid en de impact van de verandering, als onwenselijk gezien.

Het aantal aanvragen en de toegekende bedragen liggen ruim onder de raming. Een lager budget is ook mogelijk, zonder dat daarmee druk wordt gelegd bij de doelgroep.

Begeleiding bij het proces naamsverandering

Uit de gesprekken blijkt dat voor sommige inwoners begeleiding nodig is (geweest) om de aanvraag voor naamsverandering en voor de subsidie in te dienen. Doordat het ingewikkeld is en er soms sprake is van een taalbarrière. Ook komt de emotionele impact die een naamsverandering met zich naar voren. In deze aanvragen was er al sprake van begeleiding, en daarmee een vertrouwd contact, waarin de naamsverandering is meegenomen.

Er zijn geen signalen bekend van inwoners die behoefte hebben specifiek voor begeleiding bij het veranderen van hun achternaam.

Het advies is om voorlopig geen afzonderlijke voorziening hiervoor in te richten. Maar wel om extra communicatie op te zetten naar maatschappelijke organisaties die al in contact staan met de (potentiële) doelgroep, en naar belangengroepen zoals voor mensen die zijn geadopteerd. Hierin kunnen de mogelijkheden en procedures voor naamsverandering en de subsidieregeling onder de aandacht gebracht worden.

Subsidieregeling naamsverandering slavernijverleden

Bij de start van de subsidieregeling werd verwacht dat het aantal aanvragen beperkt zou zijn. Er werd rekening gehouden met maximaal tien aanvragen. Ondanks de vergoeding die door gemeente beschikbaar werd gesteld, bleef er van rijkswege een drempel bestaan in de vorm van een verplichte verklaring van psychische hinder. Deze drempel en de aangekondigde landelijke regeling kunnen verklaring zijn voor het uitblijven van aanvragen voor de subsidieregeling.

De inwerkingtreding van de landelijke 'Regeling naamsverandering slavernijverleden' heeft het aanvragen van een naamsverandering vanwege het slavernijverleden makkelijker en goedkoper gemaakt. In deze nieuwe situatie kan juist dat de reden zijn dat er slechts één aanvraag is ingediend. De meeste kosten zijn vervallen.

[Subsidieregeling aansluiten op de actuele regelgeving](#)

Een vergoeding voor de kosten voor Justis en een behandelaar zijn niet meer van toepassing en deze kunnen uit de subsidieregeling worden verwijderd. De inwoner moet nog wel zelf betalen voor noodzakelijke uittreksels en vervangende documenten zoals een paspoort en rijbewijs. In de regeling was al de vergoeding opgenomen voor legeskosten voor noodzakelijke uittreksels BRP en/of Burgerlijke stand. De te vergoeden kosten op dit onderdeel vallen mogelijk hoger uit dan voorheen omdat een aanvrager meer uittreksels moet aanleveren vanwege het aannemen van een andere achternaam.

In de huidige regeling is een maximaal toe te kennen bedrag van € 1.000,- opgenomen, naast de vergoeding voor vervangende documenten zoals het paspoort en rijbewijs. Dit maximale bedrag sluit niet aan op de realiteit omdat de vergoeding voor leges en uittreksel lager ligt. Daarom is het advies om dit maximale subsidiebudget te verlagen. De vergoeding voor vervanging van een paspoort of identiteitskaart en eventueel een rijbewijs, kan zonder wijzigingen voortgezet worden.

[Subsidieplafond verlagen](#)

Met een lagere maximale vergoeding, daalt ook het maximale totaalbudget. Gelet op de beperkte aanvragen, wordt geadviseerd om voor het totaalbudget uit te gaan van maximaal zes toekenningen. Dit geeft nog steeds voldoende ruimte voor inwoners om een aanvraag in te dienen voor een vergoeding voor de kosten die nog overblijven om de naamsverandering te realiseren.

[Aandacht- en actiepunten voor beide regelingen](#)

[Communicatie](#)

Uit de evaluatie komt duidelijk naar voren dat meer en betere communicatie over de subsidieregelingen nodig is. Wanneer de regelingen geactualiseerd zijn, kan dat moment aangegrepen worden om hiervoor (opnieuw) acties uit te voeren. Dat zou drie doelen moeten dienen:

- Bestaan van de regelingen in algemene zin onder de aandacht brengen en daarmee de vindbaarheid vergroten;
- Informatieverstrekking aan interne en externe partners over de mogelijkheden en procedures van de subsidieregeling en de aanvraag naamsverandering. Dit is gericht op het kunnen informeren en begeleiden van inwoners. Te denken valt aan Sociale Wijkteams Arnhem, Rijnstad en Informatieput Digitale Overheid en intern Burgerzaken, Contactcentrum en Werk & Inkomen;
- Meer duidelijkheid geven over de reikwijdte van de regeling, welke kosten vallen wel en niet onder de regelingen, o.a. door aanscherping van de informatie op de gemeentelijke website.

[Wetswijzigingen blijven monitoren en eventuele wijzigingen verwerken in de regeling.](#)

Verschillende wetten zoals genoemd in deze evaluatie zijn relevant voor de twee subsidieregelingen. Zodra zich daar wijzigingen in voordoen, heeft dat gevolgen voor de Arnhemse regelingen. Dit moet periodiek gemonitord worden, om waar nodig de regelingen bij te stellen en zo actueel te houden.